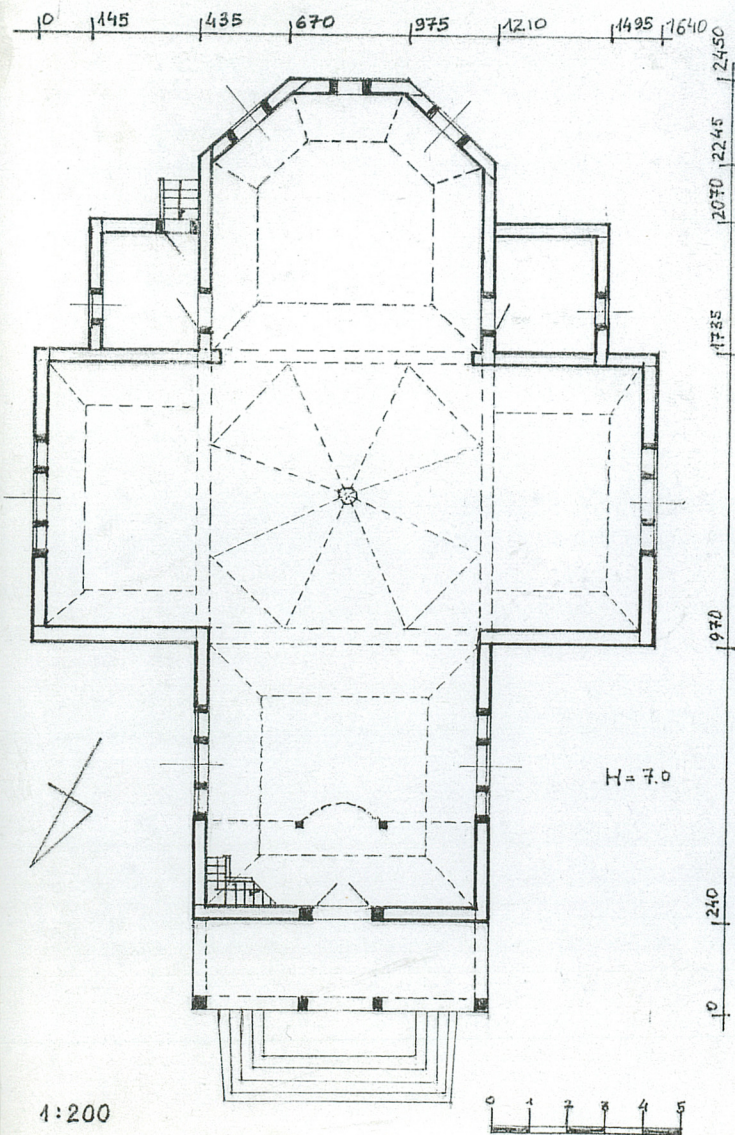

1. Obiekt
CERKIEW GRECKOKATOLICKA P. W. NARODZENIA BOGURODZICY
OB. KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI
P. W. ŚW. MAKSYMILIANA KOLBE

2. Czas powstania
1910 r.

3. Miejscowość
W O J T K O W A

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Widok zespołu cerkiewnego od północy

4. Adres
32 – 712 Wojtkowa
dz. ew. nr 328

5. Przynależność administracyjna
województwo..... podkarpackie

gmina..... Ustrzyki Dolne
pow. bieszczadzki

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Turza /1494/.
Obecna nazwa od 1497 r.

7. Przynależność administracyjna przed I VI 1975
województwo..... rzeszowskie
powiat..... Ustrzyki Dolne

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzymskokatolicka
Nowosielce Kozickie – Wojtkowa
32 – 712 Wojtkowa
archidiecezja przemyska

9. Użytkownik i jego adres
j. w.

10. Rejestr zabytków

Nr A-342

data 23.10.1995

A-1543

Wieś powstała zapewne przed 1476 r. Data lokacji nieznana. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1494 r. W dokumencie użyto jej pierwotnej nazwy: Turza. Nazwa ta przetrwała w nazwie folwarku Turza. W 1497 r. wymieniona jest wieś z nazwą Wojtkowa. Wieś od początku wchodziła z skład klucza rybotyckiego, w XV w. będącego własnością rodu Rybotyckich, który prowadził kolonizację doliny w górnym biegu rzeki Wiar. W 1501 r. Wojtkowa wraz z trzema innymi wsiami została zastawiona. W 1508 jej właścicielem był Stanisław Jaksmanicki, zastępca sędziego grodzkiego lwowskiego. W XVI–XVII w. był tu dwór obronny /fortalitium/. Na przełomie wieków należał do Jana Tomasza Drohojowskiego, starosty przemyskiego, następnie do wdowy po nim, Jadwigi z Herburtów. W XVIII do lat 30. XIX w. Wojtkowa była w rękach rodziny Nowosieleckich. Cerkiew w Wojtkowej istniała już w 1510 r. Wzmiankowana także w 1752 i 1828. Należała do dekanatu dobromilskiego, eparchii greckokatolickiej przemyskiej. W 1872 wizytował ją biskup Józef Sembratowicz. Obecna cerkiew zbudowana została na nowym miejscu w 1910 r. z częściowej fundacji właściciela Wojtkowej, dr Stanisława Józefa Nowosieleckiego. /Podawana data budowy 1920 nie ma uzasadnienia/. W tym czasie we wsi było 773 parafian gr.kat., 180 rzymskokatolików i 67 izraelitów. Po 1918 parafia greckokatolicka w Wojtkowej należała do dekanatu birczańskiego. W 1938 liczyła 656 parafian na 1270 mieszkańców wsi. W 1945 r. Wojtkowa była widownią walk oddziałów UPA z M. O.. Większość mieszkańców narodowości ukraińskiej została wysiedlona do Związku Sowieckiego, zabierając z sobą obrazy z nowego ikonostasu. Cerkiew zamieniona na magazyn nawozów sztucznych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Ustrzykach Dolnych. (cd. we wkładce)

Sytuacja. Cerkiew zwrócona sanktuarium w kierunku południowo-wschodnim, równoległe do drogi Ustrzyki Dolne – Bircza. Położona w środku wsi leżącej w górnym biegu rzeki Wiar, która płynie kilkadziesiąt metrów na zachód od cerkwi. Cerkiew stoi na płaskiej terasie nadrzecznej, na prostokątnej działce otoczonej zredukowanym wieńcem drzew, głównie klonów i dębów. Północno-wschodni bok działki ogranicza biegnąca na nasypie szosa. Od północnego zachodu, na wprost wejścia głównego stoi na granicy działki dzwonnica. Od tej strony przylega działka szkolna z piętrowym, drewnianym budynkiem szkoły. Od południowego wschodu dwa nowe, piętrowe budynki murowane, od południowego zachodu – mały, nowy budynek plebanii, do którego dojazd wzdłuż południowo-wschodniego boku ogrodzenia cerkwi. Świątynię otacza teren trawiasty z nowym ogrodzeniem z drewnianych sztachet na betonowych słupkach oblicowanych czerwonym piaskowcem.

Materiał, technika, konstrukcja. Cerkiew drewniana o konstrukcji zrębowej z gankiem o konstrukcji słupowej. Na wysokiej podmurówce z miejscowego kamienia, łamanego piaskowca, ocementowanej i pomalowanej na różowo. Dachy, kopuła, wieżyczki i daszki okapowe pobite blachą ocynkowana i pomalowane. Rynny i rury spustowe blaszane. Ściany, tambur kopuły i szczyty dachów odeskowane pionowo z listwami. W zwieńczeniu wieżyczek i nad wejściem krzyże żelazne, kute. Podwaliny pod ścianami zrębowymi i pod gankiem z belek /„kantówki”/, ściany zrębowe z brusów i bierwion. Ściany i przekrycia w całym obiekcie szczelnie odeskowane i osłonięte boazerią a na strychach podłoga, co uniemożliwia ich opis. Podwaliny przewiązane na tzw. zamek francuski, także na „cynkowanie”. Naroża zrębu w miejscach widocznych łączone „na cynkowanie”. /Wg opisu z 1960 r. zrab łączony jest na nakładkę/. Wnętrze przekryte stropami płaskimi z obiegającymi wzdłuż ścian fasetami, kryjącymi konstrukcję. Kopuła na zrębowym tamburze, zapewne przesklepiona ślegowo. Więźba dachów krokwiowo-jętowa. Nad gankiem daszek krokwiowy. Stropy nad zakrystiami belkowe, osłonięte wtórną boazerią. Otwory okienne i drzwiowe w obokniach i ościeżach z brusów pełnych, łączone ze ścianą zrębową na wpust. Drzwi szpungowe na zawiasach pasowych.

Rzut. Cerkiew na rzucie krzyża greckiego o skróconych ramionach bocznych /kryłosach/. Sanktuarium na rzucie prostokąta zbliżonego do kwadratu, zamknięte trójbocznie. Po bokach sanktuarium, przylegające do ramion krzyża prostokątne w rzucie pomieszczenia. Pośrodku niemal kwadratowa nawa, na przedłużeniu której takież babiniec. Przed wejściem ganek na całej szerokości fasady. Wejście do świątyni przez ganek i główne drzwi w fasadzie, drugie wejście przez zakrystię po lewej stronie.

Bryła Ściany nawy wyższe od przylegających do nich kryłosów, nakryte na narożach przy tamburze kopuły daszkami o dwu trójkątnych połaciach. Pozostałe ściany jednakowej wysokości, z wyjątkiem pomieszczeń flankujących sanktuarium. Od frontu ganek pod dachem pulpitowym. (cd. we wkładce)

14. Kubitura 1265 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 180 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne cerkiew parafialna	17. Użytkowanie obecne kościół dojazdowy
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) W 1960 r. cerkiew była w dobrym stanie. Do 1972 r. jej stan znacznie się pogorszył na skutek wadliwego użytkowania. Stwierdzono wówczas częściowe zniszczenie podmurówki, „zgniłe” podwaliny, znaczne zniszczenie przedsionka. Od maja 1973 rozpoczęto remont, w czasie którego wymieniono część podwalin oraz zniszczone fragmenty ścian od strony północnej. Ocementowano podmurówkę. Wykonano szerszy fartuch nad podwaliną, pokryty blachą. Wymieniono zewnętrzne deskowanie ścian i szczytów dachu; szczyty odeskowano pionowo, gdy wcześniej były szalowane „w jodełkę”. Zlikwidowano boczne wejście w lewym kryłocie. Przedsionek przed elewacją frontową przekształcono w ganek na słupach; pozostawiono tylko daszek pierwotny. Pokrycie dachów i wieżyczek pokryto farbą antykorozyjną. Uzupełniono i naprawiono rynny i rury spustowe. We wnętrzu wykonano boazerię na ścianach i stropach oraz obito wąskimi deskami kopułę, zasłaniając całkowicie konstrukcję zrębową, pierwotnie przeznaczoną do eksponowania lub pokrycia polichromią. Na wewnętrznych narożach obcięto ostatki zrębu, pozostawiając je tylko w prześwicie między nawą i prezbiterium. W całym wnętrzu wykonano parkiet z kwadratowych paneli klepkowych z drewna jodłowego. Nie udało się ustalić czy zachowano pod parkietem dawną posadzkę z płytek terazzo oraz soleę w postaci kamiennego stopnia przed ikonostasem. <i>(cd. we wkładce)</i>		19. Stan zachowania(fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Cerkiew w dobrym stanie. W kilku miejscach ściany zrębowe są zagrzybione; przysłonięcie boazerią uniemożliwia ocenę uszkodzeń. Pokrycie dachu wykazuje znaczny stopień skorodowania. Drzwi wejściowe – drobne uszkodzenia mechaniczne.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Konieczne ustalenie miejsc i zakresu zagrzybienia zrębu, wykonanie prac ciesielskich i odgrzybieniowych w zależności od wyników badania. W przyszłości należałoby przywrócić odeskowanie szczytów „w jodełkę”. Konieczna konserwacja głównych drzwi, usunięcie farby olejnej z drewna, okuć, zamku, zawiasów i zasuwek i fachowa ich konserwacja. Zbadać, czy istnieje ciosowa solea pod posadzką – ewentualnie rozważyć jej odstonięcie.			

21. Akta archiwalne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)
Orzeczenie mykologiczno-budowlane dotyczące stanu zagrzybienia cerkwi w Wojtkowej, opr. W. Sobocki 1973, Archiwum SOZ w Krośnie nr 41, 1194.
– Karta ewidencyjna „zielona” cerkwi w Wojtkowej, opr. B. Tondos 1960.

22. Bibliografia
Katalog Zabytków Sztuki w Polsce. Seria nowa, t. I. z. 2. *Lesko, Sanok, Ustrzyki Dolne i okolice*, opr. E. Śnieżyńska-Stolotowa i Fr. Stolot. W-wa 1982, s. 144. – S. Kryciński: *Pogórze przemyskie – słownik krajoznawczo-historyczny*. Warszawa 1992, s. 153. – D. Błażejowskyj: *Historical Sematism of the Eparchy of Peremyśl including the Apostolic Administration of Lemkiwščyna /1828–1939/*. Lwów 1995. – *Rocznik Archidiecezji Przemyskiej* 1997. *Informator + Album*. Przemyśl 1997, s. i–464; II–490.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne
Obecnie proboszcz rezyduje w plebanii zbudowanej koło cerkwi w Wojtkowej.

25. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst..... dr Barbara Tondos, październik 2003 r. *BTondos*

plany, rysunki.....(przygotował)..... mgr Jerzy Tur, październik 2003 r. *BTondos*

fotografie.....Barbara Tondos, październik 2003 r. *BTondos*

miejsce przechowywania negatywów..... w zbiorach J. Tura

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki
2 wkładki

1. Miejscowość	W O J T K O W A	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina:	Ustrzyki Dolne	CERKIEW GRECKOKATOLICKA P. W. NARODZENIA BOGURODZICY OB. KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI P. W. ŚW. MAKSYMILIANA KOLBE	Ad. pkt. 12, cd. historii, ad. pkt. 18, cd. prace budowlane i konserwatorskie, ad. pkt. 13, cd. opisu., ad. pkt. 11, zdjęcia (2 szt.).
3. Województwo	podkarpackie		

Ad. pkt. 12, cd. historii

W 1960 r. w cerkwi znajdowała się obudowa nowego ikonostasu /w kształcie łuku triumfalnego/ oraz ambona /ok. 1910/. W ikonostasie wmontowana była ikona „Ostatnia Wieczerza” /XVIII w./. Na chórze muzycznym znajdował się prawie kompletny ikonostas /XVIII w./ ze starej cerkwi, ikona Bogurodzicy /XVIII w./, rzeźbiony krucyfiks /XVIII/XIX w./, starodruki cerkiewne, fotel /biedermayer, XIX w./. Wyposażenie to w następnych latach zostało zdeponowane w Składnicy Ikon w Łańcucie. Cerkiew przekazano diecezji przemyskiej rzymskokatolickiej 30 kwietnia 1973 r. z przeznaczeniem na kościół dojazdowy parafii w Nowosielskich Kozickich.

Ad. pkt. 18, cd. prace budowlane i konserwatorskie

Wymieniono stolarkę okienną, zachowując jej podziały. Zmieniono deskowanie parapetu chóru. Wymieniono drzwi do zakrystii. Remont ukończono w listopadzie 1974 r. W latach 1994–1995 podczas ponownego remontu usunięto mankamenty poprzednich prac, m. in. zlikwidowano przecieki na stykach tamburu kopuły i połaci dachowych. Impregnowano zewnętrzne odeskowanie. W 2001 r. wykonano z czerwonej kostki betonowej chodniki i odboje przy ścianach oraz wykonano obłożenie płytkami ceramicznymi schodów wejściowych. W 2002 r. nowe ogrodzenie cerkwi: kamienne słupki drewniane sztachety, osadzone na wcześniejszym betonowym fundamencie.

ad. pkt. 13, cd. opisu.

Bryła cerkwi jest zdominowana przez umieszczoną pośrodku masywną kopułę na ośmiobocznym tamburze, od którego na cztery strony rozchodzą się siodłowe dachy o kalenicach założonych na jednym poziomie. Oś podłużną budowli podkreślają dwie wieżyczki na dachach sanktuarium i babińca, którego kalenica jest dłuższa od pozostałych. Nad babińcem i kryłosami dwuspadowe z trójkątnymi szczytami. Nad sanktuarium dach siodłowy o pięciu połaciach, z wieżyczką na ich zbiegu. Nad babińcem wieżyczka umieszczona w niewielkiej odległości od szczytu. Kopuła nakryta ośmiobocznym dachem łamanym o zaokrąglonych załamaniach połaci. Dolne części połaci tworzą daszek okapowy przykrywający ściany tambura. Wieżyczki ośmioboczne, złożone z podstawy i części baniastej zwieńczonej sterczyną z galką i krzyżem. Podstawa wieżyczki wieńczącej kopułę ozdobiona przyspawanymi krążkami z blachy, na krawędzi karbowanymi.

Elewacje podzielone poziomo. Ponad wysoką podmurówką budowlę obiega fartuch. Pod oknami ściany opasane są daszkiem okapowym, założonym na wysokości okapów dachów nad gankiem i pomieszczeniami pomocniczymi przy sanktuarium. Okapy dachów połączone są w szczytach daszkami okapowymi. Tambur kopuły nad kalenicami dachów, pod oknami, obiega także wąski blaszany fartuch. Okna umieszczone w otworach wyciętych w deskowaniu ścian. W fasadzie oraz na zamknięciu sanktuarium okna okrągłe. Okno sanktuarium zaślepięte deskowaniem. W ukośnych ścianach sanktuarium dwa okna prostokątne zamknięte u góry półkoliście. W bocznych ścianach babińca oraz obu kryłosów cztery okna trójdzielne z wyższą częścią środkową; każda część prostokątna zamknięta u góry półkoliście. W pomieszczeniach flankujących sanktuarium po jednym prostokątnym oknie w ścianach bocznych. Do pomieszczenia po lewej stronie prowadzą drzwi prostokątne, jednoskrzydłowe, płycinowe w ościeżach obitych deskami. W ścianach tambura kopuły osiem okien prostokątnych zamkniętych u góry łukiem półkolistym. W fasadzie otwarty ganek na czterech słupach o przekroju kwadratowym z prostym parapetem odeskowanym pionowo. Nad wejściem szczyłek odeskowany pionowo zwieńczony żelaznym krzyżem.

Wnętrze. Wejście do cerkwi przez portal drewniany prostokątny zamknięty u góry półkoliście. Wnętrze z nawą pośrodku nakrytą kopułą na pozornych pendentywach, ośmioboczną. W szczyście kopuły niewielki otwór, z którego zwiesza się zawieszenie pająka.

Wkładkę założyła:

dr Barbara Tondos, październik 2003 r.

Miejsce przechowywania negatywów:

w zbiorach J. Tura

BTondos

Babiniec i kryłosa łączą się z nawą swą pełną szerokością, połączenie z sanktuarium zwężone przez pozostawione ostatki ściany kryłosa /stanowiące relikt ściany ikonostasowej/. Prześwity do nawy, przekryte łukiem odcinkowym.^{V¹} Ściany i stropy obite tzw. kasetonami, tj. boazerią z wąskich deseczek, ujętych w kwatery. Ułożone ukośnie. Podniebie kopuły oraz pendentywy obite wąskimi deseczkami /listwami/. Całość pokryta lakierem. Podłoga z parkietu ułożonego w kwadratowe kwatery z desek jodłowych, lakierowanych matowo. W sanktuarium poziom podłogi wyższy o jeden stopień. Ołtarz soborowy na dodanym stopniu. Trzeci stopień przed tradycyjnym ołtarzem, na zamknięciu wnętrza. W pomieszczeniach flankujących sanktuarium /dawny żertwiennik i zakrystia/ podłogi białe, ściany obite boazerią, drzwi płycinowe, nowe. W babińcu chór muzyczny na dwu sfazowanych słupach z nadwieszoną półkoliście częścią środkową, z balustradą odeskowaną pionowo. Schody na chór policzkowe, z niewielkim podestem. Okno nad chórem okrągłe ze szczeblinami w kształcie rozety, oszklone kolorowymi szybami /czerwień, zieleń, błękit, pomarańcz/. Okna w tamburze kopuły ośmiokwaterowe, w sanktuarium o ośmiu kwaterach w części prostokątnej i czterech – w półkolistej. W zakrystii okna czterokwaterowe.

Wyposażenie. Ołtarz główny barokowy /2. poł. XVIII w./. Boczne ołtarze klasycystyczne /1. poł. XIX w./ obrazy nowe. Drzwi główne dwuskrzydłowe, szpungowe, klepkowe o dekoracyjnym układzie klepek, tworzących po trzy kwatery, z których środkowe, kwadratowe, wypełnia motyw krzyża św. Andrzeja. Krawędzie klepek sfazowane. Ozdobne okucia drzwi. Klamka wygięta, rozkuwana. Wykładka u dołu sercowata, u góry – motyw krzyża. Zamek skrzynkowy. Zawiasy pasowe, ozdobnie rozkuwane. Wierzchnie zasuw ozdobnie wygięte. Okucia zdobione nasiekanyym ornamentem.

Instalacje. El.

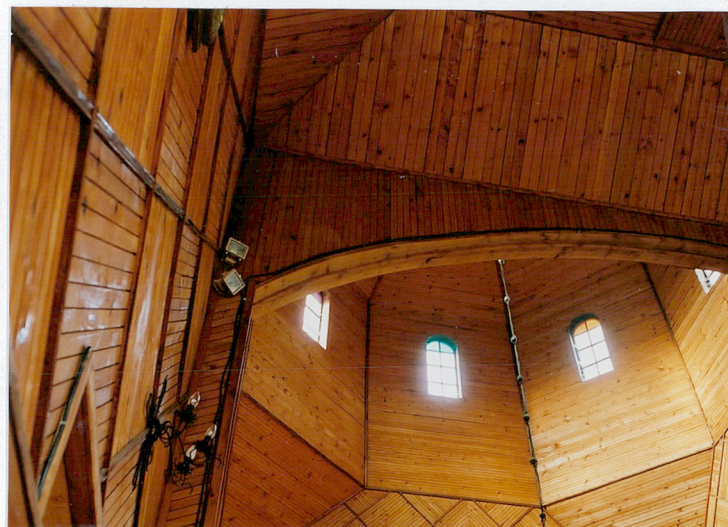
Dzwonnica murowana z kamienia i cegły, pod dachem pobitym blachą. Na rzucie prostokąta. Wysoki cokół kamienny o ścianach zbieżnych. ocementowanych. Między dwoma ścianami bocznymi stalowe, czteronożne stojaki zawieszenia dzwonów. Dach na wieżbie drewnianej, krokwiowy, siodłowy, czterospadowy. Na środku kalenicy blaszana sterczyna z żelaznym krzyżykiem. Dzwony z 1977 r.

^{V¹} Stropy w sanktuarium, babińcu i kryłosach płaskie, z szeroką ukośną fasetą.

^{V²} Takie same środkowe części okien trójdzielnych, boczne o sześciu kwaterach w części prostokątnej i czterech w półkolistej.

Cerkiew od południowego zachodu

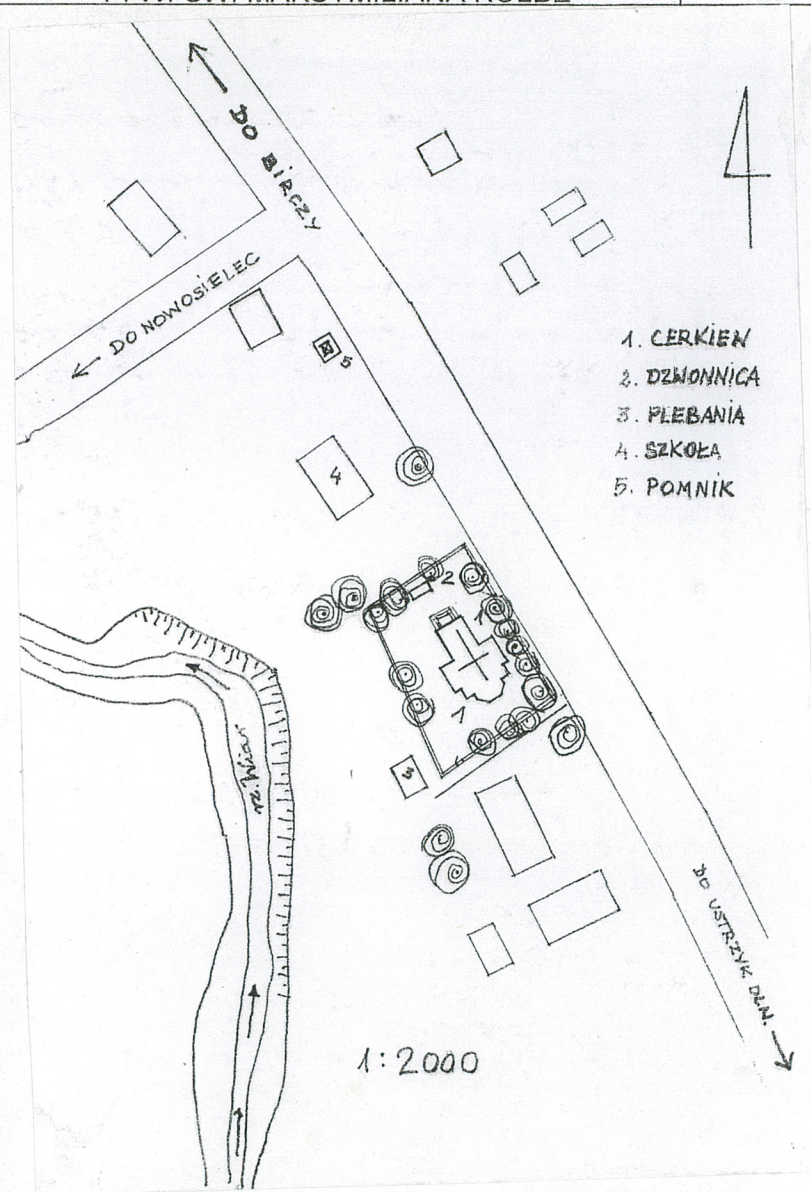
Wnętrze: widok z sanktuarium na kopułę nad nawą

1. Miejscowość	W O J T K O W A	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina:	Ustrzyki Dolne	CERKIEW GRECKOKATOLICKA P. W. NARODZENIA BOGURODZICY OB. KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI P. W. ŚW. MAKSYMILIANA KOLBE	Ad. pkt. 11, zdjęcia (3 sztuki), sytuacja
3. Województwo	podkarpackie		

Ad. pkt. 11, zdjęcia

Sanktuarium i kopuły od wschodu

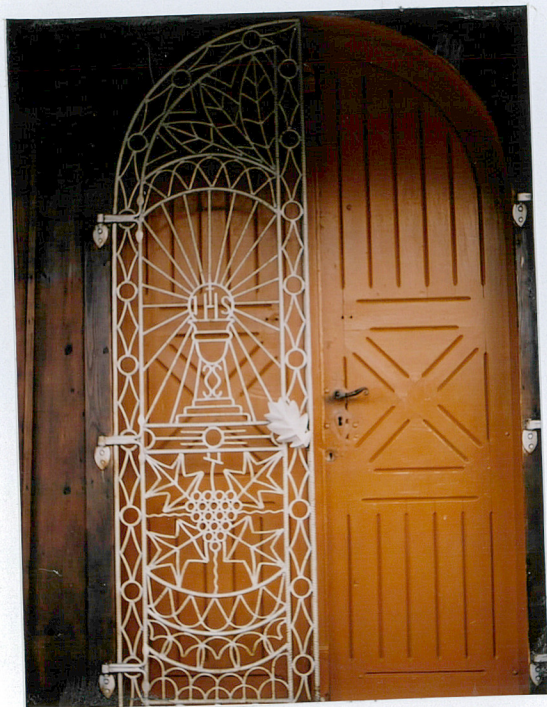

Wkładkę założyła:

Miejsce przechowywania negatywów:

dr Barbara Tondos, październik 2003 r.
w zbiorach J. Tura

B. Tondos

Drzwi główne

Ozdobny zawias drzwi głównych